

національної валюти тощо. Усе це потребує організації роботи з іноземною готівкою, яку проводить Національний банк України.

Література

1. Завальна Ж. В., Старинський М. В. Валютне право України// Навчальний посібник. — 2-ге вид.— 2006. С. 384.
2. Мочерний С. В. Основи економічної теорії//Посібник. — 2002. С. 472.

Завтур В. А.,

*студент 4 курсу Інституту прокуратури та слідства,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ВРОЖАЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР І БАГАТОРІЧНИХ НАСАДЖЕНЬ В АГРАРНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку сільського господарства надзвичайно важливим є розвиток таких правових інститутів, які б забезпечували зростання економічного потенціалу цієї сфери економіки, сприяли захисту майнових прав сільськогосподарських товаровиробників та адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

Наразі саме одним із таких інститутів є агрострахування. Останнім часом в Україні досить широко висвітлюються окремі проблеми страхування сільськогосподарської продукції, зокрема, роботи таких вчених правознавців та економістів як О. Альшанової, В. Базилевича, О. Гудзь, Г. Матвієнко, Т. Сініциної присвячені саме цій проблемі.

Агрострахування не є новелою для українського законодавства, більш того, характеризується досить тривалою історією [1]. Зокрема в Російській імперії було поширеним страхування посівів від градобиття, до 1914 р. була створена система страхування ринкового типу, але подальший її розвиток призупинила війна. В СРСР сільськогосподарське страхування було державною монополією, однак характеризувалося значним впливанням бюджетних коштів, максимально високим рівнем відшкодувань збитків та розширенням страхових ризиків.

За часів незалежності України різні чинники впливали на те, що розвиток аграрного страхування відбувався досить повільно, зокрема: встановлення високих страхових тарифів, недостатнє бюджетне фінансування, низький рівень обізнаності аграріїв в цій сфері.

Актуальності даній темі надає прийняття у 2012 р. нового Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (далі — Закон) та недостатність наукового обґрунтування положень цього нормативно-правового акту. Метою цього дослідження є аналіз новел у галузі правового забезпечення страхування врожаю сільськогосподарських культур та розробка пропозицій щодо подальшого вдосконалення цього правового інституту.

На сьогодні ми можемо виділити два види страхування сільськогосподарських культур — обов'язкове та добровільне. Обов'язок застрахувати врожай покладається на товаровиробників, що користуються державною підтримкою, що полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції. Для інших сільськогосподарських товаровиробників воно є добровільним.

У договорі страхування істотними умовами є предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу і строки його сплати, строк договору [2].

Настання страхового випадку як підстави для здійснення страхової виплати страховиком нерозривно пов'язано із настанням страхового ризику, який Закон визначає як ризик загибелі (втрати, пошкодження) застрахованих посівів (посадок), загибелі (недобору, недоотримання) застрахованого врожаю, що належать сільськогосподарському товаровиробникові на праві власності або на іншій законній підставі, внаслідок настання страхової події, яка передбачена договором страхування. У ст. 5 Закону зазначається, що перелік страхових ризиків, щодо яких здійснюється страхування з державною підтримкою на відповідний фінансовий рік, затверджується Кабінетом Міністрів України (далі — КМУ). Тобто ми прак-

тично не маємо переліку таких страхових випадків, закріплений на законодавчому рівні. Це є досить негативним фактором, оскільки для України притаманні різні природні катаклізми, деякі з них є непередбачуваними, більш того, для окремих регіонів характерними є «традиційні» агроризики (наприклад, для Західного Лісостепу це приморозки і град, а для Південного Степу це посуха, пожежі) [3]. Тому, на сьогодні не зрозумілим є методика, за якою КМУ визначатиме цей перелік, а це є надзвичайно важливим, оскільки страховим випадком не вважається втрата сільськогосподарської продукції внаслідок подій, не передбачених договором страхування. При добровільному страхуванні ситуація є більш сприятливою, оскільки страхові компанії пропонують комплексне страхування сільськогосподарських культур майже з усіх можливих ризиків.

Досить прогресивним є закріплення у Законі порядку визначення вартості урожаю при укладанні договору страхування, таким чином, він розраховується шляхом множення площі посіву сільськогосподарських культур і посадок багаторічних насаджень на середню врожайність за останні п'ять років, що передують року страхування, та множення на ціну одиниці вирощеної продукції, встановлену для цілей страхування центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику, а також порядок визначення збитку у разі настання страхового випадку [4]. В кінцевому результаті формою вираження збитку буде недобір урожаю, він визначається різницею між страховою вартістю урожаю, вказаною в договорі страхування, і вартістю фактично отриманого урожаю після настання страхового випадку. Важливою гарантією прав як страховика так і страхувальника є можливість проведення експертизи щодо визначення причин і розміру збитку. Проте, на жаль, діюче страхове законодавство досить абстрактно регулює питання, пов'язані із специфічними формами та методами проведення сільськогосподарської експертизи.

Досить важливим кроком для захисту прав як страхувальників так і страховиків є обов'язкове об'єднання усіх страховиків до Аграрного пулу, який є юридичною особою. До його основних завдань належить: взаємодія учасників страхування, розробка методичних рекомендацій, здійснення контролю за дотриманням умов договорів страхування та інші.

Узагальнюючи вищевикладене, ми можемо зробити висновок, що реформи, які зазнало агрострахове законодавство є досить

прогресивними, але, на нашу думку, потребують певного доопрацювання, а саме: необхідно внести зміни до ч. 2 ст. 5 Закону і впровадити комплексне страхування сільськогосподарських товаровиробників із державною підтримкою від усіх можливих ризиків; доповнити Закон окремою статтею, яка б регламентувала підстави, порядок, форми, методи, межі проведення сільськогосподарської експертизи на визначення причин і розмірів страхових збитків; оскільки спори між страховиками і страхувальниками розглядаються у судовому порядку, на нашу думку, було б доцільним надати Аграрному пулу повноваження щодо досудового врегулювання таких спорів.

Література

1. Сініцина Т. Нормативно-правове забезпечення страхування врожаю сільськогосподарських культур в Україні / Т. Сініцина // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 9. — С. 128-131.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
3. Альшанова О. О. Страхування в управлінні ризиками вирощування сільськогосподарських культур / О. О. Альшанова // Економіка АПК. — 2010. № 10. — С. 86-91.
4. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 № 4391-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 41. — Ст. 491.

Головко Л. Т.

*студентка 5 курсу судово-адміністративного факультету,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОКРАЩЕННЯ ДОСТУПУ ДО СУДОВИХ РІШЕНЬ

У світлі реалізації принципу транспарентності судової влади останнім часом набуло актуальності питання щодо забезпечення широкого доступу фізичних і юридичних осіб до судових рішень судів усіх рівнів. У Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схваленої Указом Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006, зазначено, що прозорість судової влади потребує забезпечення доступності судових рішень для всіх